

Мізін К. І.,
доктор філологічних наук,
завідувач кафедри іноземної філології, перекладу та методики навчання
Університету Григорія Сковороди в Переяславі

Летюча Л. П.,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри іноземної філології, перекладу та методики навчання
Університету Григорія Сковороди в Переяславі

Кононенко В. В.,
кандидат історичних наук,
доцент кафедри романо-германської філології
Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

«LOST IN TRANSLATION»: ТРУДНОЩІ ВІДТВОРЕННЯ НІМЕЦЬКИХ СПЕЦИФІЧНИХ ЕМОЦІЙНИХ КОНЦЕПТІВ В УКРАЇНСЬКОМОВНИХ ПЕРЕКЛАДАХ

Анотація. У пропонованій статті розглянуто один з тих випадків, коли залучення перекладачами матеріалу паралельних конкордансів німецько-українського корпусу ParaRook може бути особливо виправданим. Таким випадком є виникнення труднощів при передачі українською мовою лексем на позначення специфічних німецьких емоційних концептів (ЕК), зокрема TORSCHLUSSPANIK, FERNWEH, WELTSCHMERZ, SEHNSUCHT, GEMÜTLICHKEIT та ANGST. ParaRook є першим репрезентативним великим німецько-українським паралельним корпусом, зібраним і перевіреном вручну, з детальною мета-анотацією та морфосинтаксичною анотацією, а також з можливістю пошуку в Інтернеті. Цей корпус являє собою важливий мовний ресурс, який надає паралельні тексти для мовознавчих і перекладацьких досліджень обсягом більше 6-ти млн токенів. Щоб визначити оптимальний варіант передачі тих лексем, які називають специфічні або унікальні німецькі ЕК, перекладач може ввести в пошуковик ParaRook слова-запити, які є іменами цих ЕК, для автоматичного створення конкордансів. Аналіз конкордансів, сформованих автоматично за допомогою введення слів-запитів, що позначають ЕК TORSCHLUSSPANIK, FERNWEH, WELTSCHMERZ, SEHNSUCHT, GEMÜTLICHKEIT та ANGST, дав змогу виявити найчастотніші варіанти передачі цих імен в українській мові, а також визначити випадки некоректних перекладацьких рішень, які призводять до змістових утрат німецьких ЕК при їхньому трансфері до українськомовного середовища. Встановлено, що найчастіше причиною таких утрат є неврахування низкою перекладачів тих глибинних смислів специфічних ЕК, які створюють своєрідну емоційну атмосферу тексту оригіналу. При цьому перекладачі часто сфокусовують увагу на пошуку міжмовних еквівалентів, забуваючи, що міжмовна еквівалентність не завжди є гарантією міжкультурної еквівалентності. Оскільки пошук міжкультурних еквівалентів вимагає значних інтелектуальних зусиль, перекладачі свідомо спрощують собі завдання тим, що вони лише частково передають емоційну палітру тексту оригіналу, позбавляючи в такий спосіб українського

реципієнта найменшого уявлення про специфіку емоційного світу німців.

Ключові слова: переклад, еквівалент, емоція, концепт, лінгвокультура, мовний корпус.

Порушувана проблематика. На зорі становлення перекладознавства як науки сформувалося положення, яке тривалий час визначало суть процесу перекладу: переклад – це відтворення слова/словосполучення мови-джерела найближчим природним еквівалентом мови-реципієнта передусім за двома параметрами – за змістом і за стилем [1, с. 12]. Проте нині все більше поширюється думка, що переклад являє собою перехід не так від мови до мови, як від культури до культури, тобто перекладач має передати не просто слова, а відтворити в цільовій культурі всі смислові відтінки тих понять, які за ними криються. У культуроорієнтованих напрямках мовознавства такі поняття називають культурними концептами [2; 3].

До культурних концептів належать ЕК, які репрезентують універсальні та культурно специфічні емоції. Культурна маркованість ЕК пояснюється тим, що мова, емоції та культура не існують окремо, демонструючи тісну кореляцію на різних рівнях. До того ж емоції хоч і не є мовними сутностями, та найзручніший спосіб їх виразити – це мова [4, с. 342].

Вивчення мовної об'єктивації ЕК досить поширене в лінгвістиці, зокрема й українській, проте в перекладознавстві їм приділяють недостатньо уваги, незважаючи на те, що саме в цій галузі шляхом розв'язання проблем відтворення назв емоцій можна отримати перспективні для міжкультурної комунікації результати. Якщо відштовхуватися від тези, що слова (терміни) на позначення певної емоції вихідної мови не завжди відповідають словам (термінам), які називають цю ж емоцію, в цільовій мові [5, с. 77], то можна припустити, що труднощі, зокрема втрати, при відтворенні ЕК виникають передусім через те, що перекладацькі еквіваленти не завжди є крос-культурними еквівалентами [6], тобто міжмовні еквіваленти не охоплюють усіх

сміслових відтінків ЕК, які вони позначають. Тому ті слова, які визначаються як перекладацькі еквіваленти, не гарантують еквівалентності як такої, а лише вказують на наявність у цільовій мові мовних позначень, що є семантично близькими до відповідних назв емоцій вихідної мови.

У випадку, коли є сумніви щодо еквівалентності у цільовій мові того слова, яке зафіксоване двомовними словниками як лексичний відповідник імені певного ЕК вихідної лінгвокультури, перекладач може уточнити еквівалентність лексем за допомогою зіставно-перекладацького вивчення останніх. Утім, це вимагає значних часових та інтелектуальних ресурсів, чого не можуть собі дозволити перекладачі-практики. Виходом з цієї ситуації може бути аналіз даних мовних корпусів, до більшості з яких перекладачі мають нині вільний доступ, оскільки методологія корпусної лінгвістики є досить об'єктивною у плані вивчення ЕК. Особливо перспективним є опрацювання двомовних – паралельних – корпусів з метою розв'язання конкретних завдань перекладачів-практиків.

Прикметно, що останнім часом в Україні нарешті почали з'являтися паралельні корпуси, інтерфейс яких дозволяє послуговуватися ними перекладачам-практикам. Одним із нових паралельних корпусів, наповнення обсягу якого триває ще й досі, є німецько-український корпус ParaRook [7]. З огляду на це **метою** пропонованої розвідки є (1) окреслення перспектив застосування перекладачами матеріалу згаданого корпусу при передачі українською мовою лексем, які позначають специфічні німецькі ЕК, а також (2) пошук причин перекладацьких рішень, які призводять до змістових утрат у цільовій культурі при відтворенні ЕК вихідної культури.

Мовний корпус і методика дослідження. ParaRook є першим репрезентативним великим німецько-українським паралельним корпусом, зібраним і перевіреном вручну, з детальною мета-анотацією та морфосинтаксичною анотацією, а також з можливістю пошуку в Інтернеті. Цей корпус являє собою важливий мовний ресурс, який надає паралельні тексти для мовознавчих і перекладацьких досліджень. Обсяг корпусу становить більше 6-ти млн токенів.

Щоб визначити оптимальний варіант передачі тих лексем, які називають специфічні або унікальні німецькі ЕК, перекладач може ввести в пошуковик ParaRook слова-запити, які є іменами цих ЕК, для автоматичного створення конкордансів. Робота з матеріалом конкордансів може допомогти, по-перше, виявити найпоширеніші варіанти відтворення імен специфічних або унікальних німецьких ЕК українською мовою в художніх текстах; по-друге, визначити, наскільки точними є ці найпоширеніші перекладацькі варіанти; по-третє, встановити випадки семантичних утрат при передачі німецьких специфічних/унікальних емоцій українською мовою; по-четверте, ідентифікувати випадки ігнорування українськими перекладачами таких емоцій.

Матеріал пропонованого дослідження становлять шість конкордансів, сформованих автоматично за допомогою слів-запитів *Torschlusspanik*, *Fernweh*, *Weltschmerz*, *Sehnsucht*, *Gemütlichkeit* та *Angst*. Ці слова є «проблемними» для перекладу, оскільки вони являють собою імена специфічних німецьких ЕК.

Виклад основного матеріалу. На основі мануального аналізу матеріалу конкордансів можна не лише розв'язати перекладацькі питання, але й отримати лінгвокультурну інформацію.

Наприклад, обсяг конкордансів може вказувати на те, наскільки той чи інший ЕК є актуальним для німецької лінгвокультури: чим менший обсяг, тим менш релевантним є ЕК. Так, серед досліджуваних ЕК найменший обсяг має ЕК *TORSCHLUSSPANIK* (досл.: паніка через закривання воріт), бо конкорданс його імені представлений лише одним контекстом:

Mit Mitte Dreißig brauchte man doch noch keine Torschlusspanik zu kriegen, eine Frau ist heute mit vierzig noch jung und attraktiv // У тридцять н'ять сьогодні не обов'язково впадатиме в паніку, що твої поїзд рушив. Сучасна жінка ще й у сорок молода і приваблива.

Цей ЕК сформувався на основі історико-культурних і міфологічних смислів, які і в наш час зберігають свою актуальність [8]. Проте у свідомості сучасних представників німецької лінгвокультури лише імпліцитно активується інформація про середньовічну традицію закривання воріт міста у вечірній час або про міфологічну символіку воріт у межах європейського лінгвокультурного простору, оскільки нині в цьому ЕК домінують смисли «середнього віку» людини та пов'язані з ним страхи. Для представників українського мовного соціуму символічне значення закривання воріт як перехід від життя до смерті (ворота закриваються – життя добігає кінця та настає смерть) узагалі є чужим. У цьому випадку специфічною є не сама емоція, а її мовне позначення, оскільки емоційне переживання «криза середнього віку» добре відоме як для німців, так і українців, однак лише в перших існує однослівне позначення для цього переживання – *Torschlusspanik*, що, власне, й створює труднощі при відтворенні цієї лексеми українською мовою. Одним із надійних, але неточних шляхів виходу зі складної перекладацької ситуації є описовий переклад, що й застосовував перекладач.

Незначним також є обсяг конкордансу – два контексти – слова-запиту *Fernweh* (досл.: туга за далечинню). Така туга є неактуальною для українців або навіть незнайомою їм. Принаймні в українській мові відсутнє мовне позначення такої туги. Тому дефініція не розкриває змісту ЕК *FERNWEH*: «сильна туга за далечинню» [9]. При цьому обидва переклади, подані в конкордансі, хоч і орієнтовані на відтворення емоційної ситуації, але є досить далекими від оригіналу вже через те, що українська емоція *туга* є більш «важкою» (негативною), ніж німецька *Fernweh*:

...es ist lächerlich genug: Hände auf dem Rücken, Pose des Denkers, infolge Zerstreuung immer etwas aus der Reihe, Fernweh-Miene mit einsamen Blicken über die nächste Backsteinmauer... // Він справді смішний: руки за спиною, поза мислителя, через неувважність раз по раз вибивається з кола, тужний погляд кружляє десь понад ближнім муrom;

...weil sein ebemäßig silbriger Bartkranz so gesucht war und die wäßrige Leere seines Blicks ohne weiteres als Fernweh ausgegeben werden konnte // ...бо мав саме таку, як годиться, акуратно підстрижену й рівномірно посріблену борідку, а водяниста порожнеча його погляду успішно замінювала тугу за морськими просторами.

Незрозумілим для українців є специфічний німецький ЕК *WELTSCHMERZ* (досл.: біль світу), становлення якого сягає ще часів романтизму. Дефініція його імені не дає повного уявлення про нього: «почуття болю, смутку, яке людина відчуває через власну неадекватність, яку вона також сприймає як частину неадекватності світу або існуючих умов» [9]. У цій ситуації

дослівний переклад *біль світу* є неприпустимим, оскільки так повністю втрачається зміст цього ЕК, передусім глибина цієї емоції, яку він репрезентує, напр.:

Der Weltschmerz steckt an, dachte er und stand auf // Біль світу заразливий;

*Der Cafard, der plötzliche Weltschmerz, der Hader mit Gott, den jeder hier oben kannte und der ohne ersichtlichen Grund kam und ging, war geblieben // Залишалися похмілля, раптово **біль світу** та ще суперечка з Богом, якого тут, в горах кожен знав і який приходив і відходив без жодної видимої причини.*

Незрозумілими є і перекладацькі рішення, коли цей ЕК ігнорується. Такі переклади зовсім не передають емоційної атмосфери оригіналу, напр.:

Schätze, du hast Weltschmerz, Robby // Я вважаю, що ти живеши у світі болю, Роббі.

Більш вдалою є передача імені цього ЕК словосполученням *світова скорбота*, хоча і в цьому випадку втрачаються романтично-філософські смисли, які він містить, напр.:

*Er gibt sich ganz seinem Weltschmerz hin // Він весь віддається **світовій скорботі**;*

*Es wäre übrigens möglich gewesen, daß ein gewisser grausamer Weltschmerz in Diotimas Herz gar nicht nach einem Dementi verlangte // А втім, можливо, якась частка жорстокої **світової скорботи** в Діотиміному серці ніякого спростування зовсім і не бажала.*

Труднощі при відтворенні виникають і у випадку поширених у німецькій культурі специфічних ЕК, зокрема *SEHNSUCHT*. Цей ЕК є незнайомим для носіїв української культури, тому словникові статті не є надійною опорою, оскільки вони можуть бути неточними або містити замало інформації. Корпусні дані дали змогу виділити три змістових фрагменти лем *Sehnsucht*: «1) пристрасний, глибокий потяг до іншої особи, у т. ч. сексуальний (як правило, безнадійний); 2) непереборне прагнення, сильна жага життєвих змін і альтернатив (як правило, нездійснених, утопічних); 3) глибокий смуток, ностальгічна туга за ким-н. / чим-н. недосяжним або втраченим, у т. ч. журба, скорбота за втраченою людиною» [10]. Це узгоджується з результатами аналізу конкордансу слова-запиту *Sehnsucht*, оскільки виявлено, що найпоширенішими варіантами передачі імені цього німецького ЕК є передусім українські лексеми *туга* та (*палке*) *прагнення*, а також їхні синоніми, напр.:

*Seine Begierde war nicht häßlich, seine Sehnsucht nicht armselig, die Gewißheit, das Gehoffte zu erreichen, beschwingte ihn // Його жадоба до життя не була відразливою, його **туга** не була жалюгідною, впевненість, що він досягне свого, окрилювала його;*

*Deine Sehnsucht war, mein Leben zu zerstören, und meine war es, mein Leben dir zum Trotz zu behaupten // Ти **палко прагнув** уврати мені життя, а я так само палко прагнув зберегти його, всупереч твоєму бажанню;*

*Sicher hat sie plötzlich Sehnsucht, an dem schönen blankpolierten Mahagonitisch zu sitzen, Karten zu spielen, glückliche Familie zu sein // Навпевно, в неї раптово виникає **палке бажання** посидіти коло красивого, до блиску відполірованого столу червоного дерева, пограти в карти, відчувати себе матір'ю щасливої родини;*

*Doch gerade in solchen verschlossenen Herzen glüht die Sehnsucht am heißesten // Однак саме в таких потайних серцях палахкотить **жага** найпалкіше.*

Як бачимо, семантика німецької лексеми *Sehnsucht* є досить інтенсивною, бо вона ґрунтується на поєднанні сильної туги та жагучого прагнення. Проте для носіїв української культури таке злиття цих різних емоцій є незрозумілим, оскільки туга асоціюється в них здебільшого з негативними переживаннями, а прагнення – з позитивними. Це підтверджують і ті приклади, у яких переклад *Sehnsucht* як *туга* та *прагнення* спотворив негативний або позитивний відтінок емоційної ситуації, напр.:

*Wahrscheinlich wird er dann Sehnsucht nach einer starken Führung bekommen // Можливо, він моді **запрагне** сильного керівництва;*

*Aber auch Seamus hat ein schweres Mittagessen gehabt, und seine Sehnsucht nach einem Glas Bier ist keineswegs unverständlich, noch weniger sündhaft // Але ж і Шемес добряче пообідав, і **потяг** до кухля пива аж надто зрозумілий, тож зовсім не такий **гріховний**.*

У цих прикладах українські слова *запрагнути*, *потяг* і *тягнути* є фактично нейтральними як щодо оцінки, так і щодо інтенсивності вираження цієї емоції, яку позначає лексема *Sehnsucht*, тому емоційне забарвлення українських перекладів далеке від оригіналу. Проте ще більш невдалим є рішення перекладачів ігнорувати цю специфічну емоцію у своїх перекладах, що, на жаль, призводить до повної втрати емоційної палітри оригіналу, напр.:

*Er war ein gewöhnlicher, ängstlicher Bub, der nur die eine Sehnsucht zu haben schien, eine unangenehme Geschichte so bald als möglich los zu sein // Звичайний наляканий хлопчина, що **хотів**, як видно, тільки одного: аби ця прикра історія чим швидше минулася;*

*So hatte Naphta den Boden der Stella matutina betreten dürfen, deren wissenschaftlich und gesellschaftlich anspruchsvolle Atmosphäre vorstellungsweise längst seine Sehnsucht gereizt hatte // Так Нафта одержав можливість переступити поріг пансіону «Stella matutina» [Вранішня зоря (лат.)], який вже давно займав його **уяву** через свій високий науковий та суспільний статус.*

Навпаки, прагнення перекладачів якомога точніше передати відтінки лексеми *Sehnsucht* занурює українського реципієнта в емоційну атмосферу оригіналу, напр.:

*Die milde Frühlingsluft, die durch das offene Fenster aus dem Nebenzimmer hereinströmte, machte mich krank vor Sehnsucht // М'яке весняне повітря, що вливалось крізь відчинене вікно в сусідній кімнатці, сповнювало мене **болісним туском**;*

*Die bange Sehnsucht wich nicht, trotz dem zuversichtlichen Mut // **Тоскний щем** не минав, хоч як Анрі бадьорився.*

Ще одним, поширеним у німецькій культурі, специфічним ЕК є *GEMÜTLICHKEIT*. Семантика його імені містить цілий спектр значень, пов'язаних із затишком: «комфорт»; «душевний комфорт»; «соціальний комфорт»; «привітність»; «приятність»; «фізичний і душевний відпочинок»; «душевний затишок»; «душевна втіха» [11]. Тому німецький затишок продукує значно більше асоціацій, ніж український. Саме через це ця емоція є незнайомою для українських реципієнтів. Аналіз конкордансу виявив, що перекладачі найчастіше передають німецьку лексему *Gemütlichkeit* українським *затишком*, напр.:

*Sie können es selbst konstatieren: Heiterkeit, Gemütlichkeit, Herzlichkeit überall, tiefster Friede // Ви маєте змогу **перепевідчувати** самі: тут повсюди веселий настрій, **затишок**, щирість;*

Die betont bürgerliche Gemütlichkeit, die Holztäfelung, die massiven, ungedeckten Tische, die altväterisch festen, für seßhafte

Männer gemachten Bänke und Stühle, das war der richtige Rahmen für den Dr. Franz Flaucher // Підкреслено бюргерський затишок – стіни, облицьовані деревом, не застелені скатертями столи, старосвітські лічни, розраховані на засталих чоловіків лави та стільці, – все це було гідним обрамленням для доктора Франца Флаухера.

Однак ці приклади чітко демонструють, що німецька емоція *Gemütlichkeit* є для німців чимось значно більшим, ніж український *затишок*. Тому перекладачі роблять спроби підкреслити це шляхом додавання уточнювальних слів, напр.:

Jedenfalls fand Herr Gerner um 2 Uhr eine Situation vor und eine Gemütlichkeit, unbeschreiblich, wie er sich schöner nicht gewünscht hatte // У всякому разі, коли пан Гарнер прийшов о другій, то все було чудово, в домі панували цілковитий спокій і затишок, кращого годі й бажати.

Зважаючи на широку емоційну палітру *Gemütlichkeit*, нейтральні лексеми й словосполучення української мови (напр., *спокій, товариська атмосфера*) майже не передають тієї атмосфери та тих емоційних переживань, які активує ця емоція, напр.:

Sie, unterlassen Sie das, Kinder, gemütlich, immer gemütlich, ein Prosit, ein Prosit der Gemütlichkeit // Геї, ану притиняйте, хлопці, спокійно, тільки спокійно! Будьмо! Тост за спокій!

Ach, wie die Lachsälven, wenn auch nicht echt, doch ähnlich den Butzenscheiben an der Fensterfront unserer Freibecke, Gemütlichkeit verbreiteten // О, яку ж товариську атмосферу створювали ті розгонисті, хоч і не зовсім щирі, вибухи сміху разом із круглими, потовщеними посередині шибками у вікнах того куточка, де ми вечеряли!

Складність передачі емоції *Gemütlichkeit* призводить до того, що в численних випадках перекладачі шукають простих рішень, ігноруючи її. Безперечно, такі випадки чітко унаочнюють не лише втрату емоційної атмосфери оригіналу твору, але й неточність відтворення емоційної ситуації в цілому, напр.:

Aber, wenn man ihr ihr Geld nehmen will, da hört die Gemütlichkeit auf // Та коли в неї збираються відняти її кровні гроші, бути добродушною зась;

Zum Zeichen, daß die Gemütlichkeit begonnen habe, ließ sich Relow ganz in seinen Sessel sinken // Релов зручно вмотивувався в кріслі, показуючи цим, що офіційна частина скінчилася;

Ich versichere dich, die ganze Gemütlichkeit war plötzlich zum Teufel // Всі миттю скисли, запевняю тебе, веселого настрою наче й небуло;

Zunächst las er die «Anzeigen», wobei er in Gemütlichkeit seine Morgenzigarette zu Ende rauchte // Найперше він переглядав «Вісті», задоволено докурюючи свою вранішню цигарку.

Існують випадки, коли перекладачі при відтворенні німецьких ЕК не роблять спроб поглибитися у зміст останніх, оскільки ЕК позначають лексеми, для яких є чітко визначені еквіваленти в цільовій мові. Це стосується, наприклад, імен універсальних емоцій (напр., радість, смуток, огида, страх). Однак слід завжди пам'ятати, що німці чітко розмежовують фізичний і метафізичний страх. Перший позначається лексемою *Furcht*, а другий – *Angst*. Прикро, що перекладачі звертають увагу на це лише в поодиноких випадках та й то в тих, у яких на метафізичність страху наявні прямі вказівки в німецькому оригіналі, напр.:

Es ist schwer festzustellen, ob an Leni eine ausgezeichnete Köchin verlorengegangen ist, noch schwerer festzustellen, ob die schon metaphysische Angst von Nonnen vor Gewürzen Leni das

zubereitete Essen im in dem Kochunterricht als zu «laff» erscheinen ließ // Важко сказати, чи вона мала хист до куховарства, а ще важче з'ясувати, чи не здавались їй приготовані на уроках домоведення страви «ніякими» через метафізичний страх черниць перед будь-якими присмаками.

В інших випадках українські перекладачі вибирають найпростіший шлях, тобто передають *Angst* гіперонімом *страх*, уважаючи, очевидно, що для українських реципієнтів є неважливим розмежування фізичного й метафізичного страхів, напр.:

Es war wohl auch Angst: ich kenne so viele alleinstehende Frauen, die sich abends allein vor dem Fernseher betrinken // Можливо, давався взнаки й страх: я знаю багатьох незаміжніх жінок, які, дивлячись увечері на самоті телевізор, напиваються;

Sie habe die ganze Zeit über Angst gehabt, denn dieser Beizemme sei ihr unheimlich // Її увесь час брав страх: у цьому Байценне є щось зловісне.

Іноколи перекладачі, прагнучи відтворити атмосферу ЕК *ANGST*, не враховують, що він асоціюється у німців передусім із м'якою тривогою, тому передавати його як український жах не зовсім доречно, напр.:

Ich hatte Angst, wusste sogar warum, hätte es aber nicht ausdrücken können, und ich wurde rasend, als ich an die verfluchten Apfelschalen dachte // Мене охопив жах, я навіть знав чому, але не міг би висловити цього і тільки це більше шаленів, думаючи про ті прокляті яблучні шкуринки.

Зважаючи на складність цього ЕК, перекладачі часом просто ігнорують його, напр.:

Der Massenterror versetzte das ganze Land in Angst und Schrecken // Масовий терор навів жах по всій країні.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У пропонуваній розвідці опрацьовано один із можливих алгоритмів застосування перекладачами матеріалу паралельних конкордансів німецько-українського корпусу ParaRook. Апробація здійснена на прикладі труднощів, які виникають при передачі українською мовою лексем на позначення специфічних німецьких ЕК, зокрема *TORSCHLUSSPANIK*, *FERNWEN*, *WELTSCHMERZ*, *SEHNSUCHT*, *GEMÜTLICHKEIT* та *ANGST*. Аналіз конкордансів, сформованих автоматично за допомогою введення слів-запитів, які є іменами зазначених ЕК, дав змогу виявити найчастотніші варіанти передачі цих імен в українській мові, а також визначити випадки некоректних перекладацьких рішень, які призводять до змістових утрат німецьких ЕК при їхньому трансфері до українськомовного середовища. Встановлено, що найчастіше причиною таких утрат є неврахування перекладачами глибинних смислів специфічних ЕК та ігнорування емоційної атмосфери, яку вони створюють. Це стосується навіть тих випадків, коли наявні міжмовні еквіваленти, тобто тут міжмовна еквівалентність не завжди є гарантією міжкультурної еквівалентності. Оскільки пошук міжкультурних еквівалентів вимагає значних інтелектуальних зусиль, перекладачі свідомо спрощують собі завдання тим, що вони лише частково передають емоційне тло тексту оригіналу, позбавляючи в такий спосіб українського реципієнта найменшого уявлення про специфіку емоційного світу німців. **Перспектива дослідження** вбачається у вивченні особливостей відтворення специфічних ЕК української лінгвокультури в німецькомовному середовищі шляхом опрацювання матеріалу українсько-німецького паралельного корпусу.

Література:

1. Nida E. A., Taber Ch. R. *The Theory and Practice of Translation*. Leiden: E. J. Brill, 1969. 218 p.
2. Мізін К. Методологічна валідність лінгвокультурології vs зіставної лінгвокультурології: аргументи та контраргументи. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Філологічні науки»*. 2015. № 2. С. 104–110.
3. Mizin K., Korostenski J. “Western” Cultural Linguistics and “Post-Soviet” Linguoculturology: Causes of Parallel Development. *Лінгвістичні студії / Linguistic Studies*. 2019. № 37. P. 7–13.
4. Ortony A., Clore G. L., Foss M. A. The referential structure of the affective lexicon. *Cognitive Science*. 1987. Vol. 11, № 3. P. 341–364.
5. Pavlenko A. *Emotions and Multilingualism*. Cambridge: Cambridge University Press, 2005. 304 p.
6. Goddard C. Explicating emotions across languages and cultures: A semantic approach. *The verbal communication of emotions*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, 2002. P. 19–54.
7. ParaRook (DE-UK). URL: https://pararook.nyawkit.xyz/#dashboard?corpname=parall_deu (дата звернення: 14.09.2024).
8. Mizin K., Letiucha L. The Linguo-Cultural Concept TORSCHLUSSPANIK as the Representative of Ethno-Specific Psycho-Emotional State of Germans. *Психолінгвістика. Психолінгвістика. Psycholinguistics*. 2019. Vol. 25, № (2). P. 234–249.
9. Digitales Wörterbuch der deutschen Sprache. URL: <http://www.dwds.de/ressourcen/korpora/> (дата звернення: 25.09.2024).
10. Mizin K., Ovsienko L. Application perspectives of corpus-based methods within linguo-cultural and psycholinguistic analysis: German emotional concept SEHNSUCHT. *East European Journal of Psycholinguistics*. 2020. Vol. 7, № 1. P. 111–127.
11. Mizin K., Petrov O. Emotional state GEMÜTLICHKEIT in cross-cultural perspective: Corpus-based approach. *Studies about Languages / Kalby studijos*. 2021. № 38. P. 43–60.

Mizin K., Letiucha L., Kononenko V. “Lost in translation”: difficulties in reproducing German specific emotion concepts in Ukrainian translations

Summary. The article deals with one of those cases when the use of parallel concordances from the German-

Ukrainian corpus ParaRook by translators may be especially justified. This case is the difficulties in translating into Ukrainian lexemes denoting specific German emotion concepts (ECs), in particular TORSCHLUSSPANIK, FERNWEH, WELTSCHMERZ, SEHNSUCHT, GEMÜTLICHKEIT, and ANGST. ParaRook is the first representative large German-Ukrainian parallel corpus collected and verified manually, with detailed meta-annotation and morphosyntactic annotation, and searchable online. This corpus is an important linguistic resource that provides parallel texts for linguistic and translation research with over 6 million tokens. To determine the best way to render those lexemes that name specific or unique German ECs, a translator can enter query words that are the names of these ECs into the ParaRook search engine to automatically generate concordances. The analysis of the concordances generated automatically by entering the query words, which are the names of the ECs TORSCHLUSSPANIK, FERNWEH, WELTSCHMERZ, SEHNSUCHT, GEMÜTLICHKEIT, and ANGST, made it possible to identify the most frequent variants of rendering these names in Ukrainian, as well as to identify cases of incorrect translation decisions that lead to the semantic loss of German ECs in their translation into the Ukrainian-speaking environment. It has been established that the most common reason for such losses is the failure of a number of translators to take into account the deep meanings of specific ECs that create a peculiar emotional atmosphere of the source text. At the same time, translators often focus on finding interlingual equivalents, forgetting that interlingual equivalence does not always guarantee intercultural equivalence. Since the search for intercultural equivalents requires considerable intellectual effort, translators deliberately simplify their task by only partially conveying the emotional palette of the original text, thus depriving the Ukrainian recipient of the slightest idea of the specifics of the emotional world of Germans.

Key words: translation, equivalent, emotion, concept, linguoculture, language corpus.